

LJERKA KOBELJA - MIRA KOLAR

DR. LJUDEVIT ZIMPERMANN, PRAVNIK I POLITIČAR

Ljerka Kobelja - Mira Kolar
Filozofski fakultet u Zagrebu
HR 10000 Zagreb

UDK:329((497.5):34:929 Zimpermann, Lj.
Izvorni znanstveni članak
Ur.: 1995-06-07

Dr. Ljudevit Zimpermann (Senj, 19. 8. 1883. - Zagreb, 21. 10. 1945.) bio je jedan od vrhunskih hrvatskih pravnika. Radio je u Gospiću, Senju, bio je civilni komesar u Beogradu, no najduže je radio u Zagrebu, gdje je bio zamjenik državnog odvjetnika i odvjetnik. Dva mjeseca 1942. bio je i ravnatelj ustaškog redarstva, kada je zatražio razrješenje ne slažući se s načinom vođenja tog ureda. Zimpermann je bio po svom opredjeljenju pravaš i izvanredno pošten čovjek velikoga humanističkog obrazovanja. Usprkos tomu što je poput dr. Politea branio i komuniste, bio je 1945. suđen u montiranom procesu i strijeljan.

1. Zagreb je u međuratnom razdoblju imao dva velika advokata: dr. Ivu Politea i dr. Ljudevita Zimpermanna. Zimpermann je bio vrstan odvjetnik. On je branio ljude raznih nacionalnosti, političkih pogleda i staleža. Njegovi su govori studijski primjeri obrana. Od rođenja u Senju 1883. pa do tragične smrti ovaj istaknuti intelektualac imao je vrlo težak život, koji upućuje na velike muke s kojima su bili sukobljeni intelektualci što su se odlučili živjeti na ovim našim prostorima. U želji da čine najbolje, oni su ponekad učinili krivi potez i zato plaćali, pa i poslije dvadeset godina. Duh osvete, a ne duh praštanja, duh hegemonije, a ne duh ravnopravnosti i mirnog suživota, klasna mržnja na one koji su bogati, pokretali su neke ljude i tako našoj kulturi učinili nenadoknadivu štetu i stvorili prazninu koju tek treba popuniti i vratiti ljudima dostojanstvo. Ljudevit Zimpermann svakako je takva osoba. Formiran kao pravaš u mladosti, Zimpermann se uvijek vraća na to svoje opredjeljenje, te mu je komunizam

uvijek bio dosta stran, iako ga nije negirao, kao što nije negirao niti jednu drugu ideologiju cijeneći ono što je u njoj dobro. To poštivanje tuđega tjeralo ga je da kao advokat ne odbije nikome pomoć tko je od njega zatraži. Upravo taj njegov stav posve je u suprotnosti s osudom kojom su ga njegovi neprijatelji likvidirali, a u vremenu kada su odvjetnici kao struka nestali s naših prostora.

2. Dr. Ljudevit Zimpermann rođen je u Senju, 19. 8. 1883. i dobio je ime Ludvik Franjo Vinko (drugo ime dobio je po kumu Franji Zimpermannu).

Pradjed Leonard došao je u Senj još u 18. stoljeću i pretpostavlja se da je prezime prvobitno glasil "Zimmerman", a kasnije je iskrivljeno. Djed Franjo bio je oženjen s Katarinom rođ. Bianchini i pripadao je senjskoj eliti. Franjo je bio distributer soli za Hrvatsko primorje i njegove solane na rivi u Senju porušene su tek u novije doba. Trgovina "Franjo Zimpermann" utemeljena je još davne 1826. godine, ali je kasnije, kad je Konrad ušao u tvrtku, njezin naslov promijenjen u "Franjo Zimpermann i sin". Otac Konrad bio je ugledan senjski trgovac, koji je nekoliko godina bio i gradski načelnik, a također i član senjske Trgovačko-obrtničke komore, koja se zalagala za oživljavanje trgovinskog prometa sa zaleđem Senja, osobito s Gospićem. Ljudevitova majka bila je Marija rođ. barunica Vranczany pl. Dobrinović, kći Vincenca Vranczanyja i Lujze Hofmann von Vellenhof a unuka Giovannija Vranczanyja oženjenog s Francuskinjom Souvan. Vincenc (Vinko) je također bio ugledni trgovac u Senju, član brodarskoga senjskog društva. Kumovi su Ljudevitu bili Franjo Zimpermann i Ana Hofmann pl. Vellenhof, odnosno njezina zamjenica Gabriella Vranczany. Ljudevit je djetinjstvo proveo u Senju, koji je u to doba već izgubio značajke središta Hrvatskog primorja pa nitko više nije Rijeku zvao Senjska Rijeka, već je sada Senj bilo malo mjesto južno od Rijeke. No još su uvijek u Senju živjele obitelji brodskih kapetana i trgovaca, dakle onaj sloj koji je književnik Vjenceslav Novak tako odlično shvatio i opisao u svojim romanima. Od roditelja Ljudevit je mogao čuti o bogatstvu Senja zasnovanom na trgovanju s tzv. Gornjom krajinom i Primorjem, a sam je još mogao vidjeti muke senjskih brodova, koji su bez narudžbi trunuli u senjskoj luci. On je mogao čuti i o propasti prvoga Senjskog brodarskog društva, koje je nabavkom loših brodova izgrađenih u riječkom brodogradilištu bilo nekonkurentno ostalim primorskim brodovlasnicima, iako su u ta tri broda Senjani i krajišnici uložili često čitav svoj imetak. Još se uvijek pričalo o zlatnim vremenima kada su Vranczanyjevi gradili palače u Zagrebu, pa i prekrasnu palaču na Zrinjevcu, koju je kasnije kupio Prpić pa preprodao Stjepanu Radiću za Seljački dom, a onda je ona bila 1929. oduzeta od Hrvatske seljačke stranke i nakon mnogo mučne povijesti postala Moderna galerija.

U doba Ljudevitova djetinjstva u Senja se živjelo vrlo štedljivo i skromno, ali je obitelj Zimpermann imala kuću na Trgu Cilnica, a također i ljetnikovac s kapelicom na Sv. Martinu, koji je poput ljetnikovca iz vremena trogirskih i kaštelanskih "Academia" imao njegovani park i bio ugodno mjesto za boravak i odmor. Zato Ljudevit, kako je to vidljivo iz slika obiteljskog albuma, proživljava bogato djetinjstvo kao pripadnik štovanih obitelji koje su pridonosile blagostanju Senja.

Zimpermann je studirao pravo na Kraljevskom sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu, položivši ondje sva tri ispita. Nakon drugog ispita bio je kraljevski sudbeni prislužnik na Kotarskom sudu u Gospiću. Iskoristio je to vrijeme za nastavak studija pa je u zagrebačkom *Zvonu*, kao prilogu *Hrvatskog pokreta*, objavio svoju studiju "Baltazar Bogišić kao pravnik i zakonodavac".¹ Zadnji, treći ispit položio je 1909. pred komisijom kojoj predsjedava Josip Šilović, profesor krivičnog prava. To je ujedno bila i promocija za doktora prava što su je nosili samo oni koji su položili sva tri državna ispita. Zimpermann se opredijelio za krivično pravo te je 1912. bio imenovan zamjenikom Kr. državnog odvjetnika u Ogulinu.

Prvi put Zimpermann se oženio u Trstu 17. veljače 1912. sa Zorom Bačić, rođenom na Sušaku 1894. od oca Ante i majke Katarine rođene Tićak. Zora Bačić bila je član ugledne riječke i bakarske trgovačke obitelji. Iz tog braka rodila se u Zagrebu 12. prosinca 1912. kći Blaženka,² koja ostaje živjeti s ocem u Senju do dvanaeste godine, a kasnije se udaje za dr. Ivana Pičmana - brata poznatog arhitekta Josipa Pičmana. Zimpermann postaje već u jesen 1912. treći zamjenik državnog odvjetnika u Zagrebu te se upisuje 8. listopada 1912. i u knjigu zavičajnika.³ U listopadu 1915. promoviran je za zamjenika kr. državnog odvjetnika II. razreda kod državnog odvjetništva u Zagrebu; dekret o tome potpisao je ban Josip Skerletz, a Zimpermann 6. studenog pred državnim odvjetnikom Aleksandrom prilaže prisegu da će savjesno obavljati svoj posao.

Zimpermannov brak sa Zorom Bačić nije bio dugotrajan i raspao se zbog neslaganja.⁴

¹ *Zvono*, 2 (1908), br. 24, 392-395 i br. 25, 407-409.

² Blaženka je umrla 1994. u 82 godini života i do smrti je željela saznati gdje počivaju ostaci njezina oca. Uvijek je isticala da je njezin otac bio značajan čovjek, humanist i rodoljub. Blaženka je baka Ljerke Kobelje rođ. Špečić, i preko nje je sačuvano obiteljsko sjećanje i maleni dio nekoć velikoga obiteljskog arhiva, koji je propao.

³ Povijesni arhiv u Zagrebu, knjiga zavičajnika, 21104-21106

⁴ Zora Bačić udavala se još dva put, prvi put za ravnatelja zagrebačke policije Bedekovića, a drugi put za veleposlanika i industrijalca Brigljevića iz Velike Gorice. Umrla je u Zagrebu 21. prosinca 1974. i pokopana je na Mirogoju pod Arkadama.

Znameniti Senjanin dr. Ljudevit Zimpermann, odvjetnik i političar. Snimak iz vremena oko 1941.

3. Za Zimpermana bio je presudan i Prvi svjetski rat. Nakon ulaska njemačko-austrijske vojske bio je postavljen kao pravnik za civilnog komesara u Beogradu sa zadatkom da štiti građane. Tu je objavio 1917. svoja predavanja koja je držao kao civilni komesar i zamjenik kraljevskoga državnog odvjetnika pod naslovom *Des Polizeirecht. Verlesungen gehalten an dem kaiserlichen und Königlichen Verwaltungskurse des MGG. in Serbien k. Staatsanwalt Stellvertreter* (Belgrad 1917).⁵ Ta predavalja bila su sastavljena od teoretskog

⁵ Ovu knjigu posjeduje Zimpermannova prauka Ljerka Kobelja rođ.Špečić, dipl. prav., a Sveučilišna biblioteka je nema.

dijela i dva praktična dijela, naime sustavnog pregleda raznih grana policijske djelatnosti, a iz pogovora se vidi da je Zimpermann izložio i povijest srpske policije od Prvoga srpskog ustanka 1804. do Ustava 1903. Predavanja su bila namijenjena činovnicima policije jer se Austro-Ugarska Monarhija silno trudila da uvede zakonitost kao i u Bosni 1878.

Ta predavanja Zimpermann je započeo citatom Friedricha Julija Stahla iz knjige *Die Philosophie des Rechts*: "Policiji je zadatak briga za opće dobro. Njezin je zadatak opći život u svim njegovim odnosima, materijalnim i duhovnim, uzdržati i prema postavljenom cilju unapređivati". Vrlo sistematično, krajnje humano i s velikim obzirom Zimpermann je obrazložio uredbu Vojne komande od 22. srpnja 1916., tražeći da se na okupiranom području primjenjuje općeeuropsko pravo u najvećoj mogućoj mjeri. Kako bi se za to izborio, on ga detaljno analizira na temelju najvrjednije i najsuvremenije tadanje literature o policiji i upravi, tvrdeći da su glavne zadaće policije, kako je to naveo Maurice Block u *Dictionnaire de l'administration française* (Paris 1862.): "Uzdržavanje javnog reda, zaštita ličnosti i individualna sloboda, briga za zdravlje, moral i saobraćaj". U tom djelu on kaže da (dok se vojska bori protiv vanjskog neprijatelja) policija se mora boriti protiv unutarnjeg neprijatelja, neprijatelja koji je sastavljen od provalničkih, i društvu i državi neprijateljskih elemenata (str. 25.). Od stranice 31. do 35. Zimpermann govori o kaznama, prihvaćajući i olakotne okolnosti, kao što su starost, slabo zdravstveno stanje ili zanemaren odgoj (str. 33.), ali i otežavajuće, koje poimenice nabraja. U svakom slučaju jedna zanimljiva studija, suvremena i danas zbog sličnosti situacije na području Baranje. Tu svoju knjigu od 55 stranica velikog formata Zimpermann završava: "Dem Rechte zum Schutz, dem Unrecht zum Trutz!" pozivajući dakle na zaštitu prava i u borbi protiv nepravde. Čini se da je Zimpermann tim svojim djelom, kojim traži blago postupanje protiv optuženih i zatvorenih, dobio i priznanje nekih Srba intelektualaca koji su bili zatvoreni.

No, da je dr. Ljudevit Zimpermann ovim djelom, u kojem traži stopostotno pravno postupanje protiv optuženih i zatvorenih, stekao sklonost Srba, pokazuje njegov povratak na mjesto zamjenika državnog odvjetnika, koji posao radi sve do 1921., kada je izglasavanjem Vidovdanskog ustava Beograd počeo provoditi centralizaciju, pruževši sudstvo i policiju posve u svoju nadležnost.

Vrativši se u Zagreb, Zimpermann objavljuje studiju *Hajdučija u Srbiji*, koja je i danas zanimljiva s pravnog i etnografskog gledišta.⁶ On je svoje

⁶ *Hrvatska njiva*, II (1918), br. 22-23. 373-382

stajalište o prvom svjetskom ratu objasnio u članku "Pravo, rat i mir" u *Spremnosti* 19. srpnja 1942. Tu je rekao da Prvi svjetski rat nije poveljen radi prava, već protiv njega, da nije dovršen intronizacijom prava, već sustavom grube sile i nasilja kao srediteljem svakodnevnoga života, a Liga naroda uprla je sve snage radi "osiguranja svoje zadobivene moći" i osiguranja nepravde.

4. Nakon povratka iz rata Zimpermann se ponovo zapošljava u Kr. državnom odvjetništvu u Zagrebu jer je radeći u Beogradu stekao određeno iskustvo sa srpskim kaznenim i civilnim pravom.⁷ U tom zapošljavanju pomogao mu je njegov profesor Josip Šilović, kojemu je Zimpermann uzvratio opisom njegovih predavanja.⁸ Tu službuje do 1920.

1920. ban postaje Matko Laginja. On ima najviše povjerenja u Istrane i Primorce, pa ne iznenađuje da Laginja uzima Zimpermanna k sebi kao tajnika. Dakako, s maknućem Laginje banske stolice ni Zimpermann više nema što tražiti u vladi pa se 1921. zahvaljuje na državnoj službi i vraća se u Senj, gdje postaje tajnikom mjesne organizacije "Saveza trgovca u Hrvatskoj i Slavoniji", što je na jedan način označavalo neslaganje sa službenom centralizatorskom politikom beogradske vlade. No život u još više osiromašenom, zapuštenom i zaboravljenom Senju Zimpermanna ne može zadovoljiti. On radi sve da se opet nađe u Zagrebu, koji je pružao veće mogućnosti intenzivnijega duhovnog života. Budući da nije mogao više dobiti državne službe, nalazimo ga 1. lipnja 1924. kao odvjetničkog perovođu, s kućom u Zvonimirovoj ulici 82, a 17. lipnja 1926. upisan je kao branitelj u kaznenim poslovima za područje Banskog stola u Zagrebu. U to doba drži 15. svibnja 1926. predavanje u *Hrvatskoj slozi* u Vlačkoj ulici u Zagrebu, koje je i objavljeno u Virovitici.⁹

Ljudevit se Zimpermann oko 1927. oženio s Eugenijom (Genom) Chylak, s kojom je imao kćer Aleksandru (Sašu) i sina Mladena.¹⁰ Kako bi se mogao drugi put oženiti jer Katolička crkva nije dopuštala rastavu, prešao je na pravoslavnu vjeru, što mu je u međuratnom razdoblju vjerojatno koristilo da bude uvršten među ugledne pravnike Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, pa je

⁷ S Zimpermannom je obavljen i intervju pod naslovom "Die Neugestaltung der hauptstädtischen Polizei. Eine Unterredung mit Polizeichef Dr. Zimpermann, *Agramer Tagblatt*, 35 (1920), br. 141, 4.

⁸ Ljudevit ZIMPERMANN, Dr. Šilović, Predavanja o kaznenom pravu, *Mjesečnik*, 44 (1918), br. 5-6, 182-187.

⁹ Domovina i značaj, *Virovitički hrvatski glasnik*, I (1926), br. 16, 1, br. 17, 1, br. 21, 1-2 br. 24, 2.

¹⁰ I Eugenija je danas mrtva. Aleksandrova kći živi u Njemačkoj, a sin Mladen u Australiji. On je prekinuo sve veze s domovinom "jer je tu ubijen njegov otac".

9. srpnja 1929. upisan u listu odvjetnika sa sjedištem u Zagrebu s kancelarijom u Dordžićevoj 3. na drugom katu.

5. Zimpermann brani 1927. i 1928. formalnog urednika *Organizovanog radnika* Gabrijela Kranjca (rođenog u Konjšćini, 8. 3. 1889.), tajnika Saveza metalnih radnika Jugoslavije, i prijatelja Ivana Krndelja protiv optužbi povrede Zakona o štampi iz 1925. Po svemu se čini da je Zimpermann, koji ima kancelariju na Akademikom trgu 12, postao službeni branilac komunista za povrede tog Zakona, jer se radi o više predmeta i tu Zimpermann nastupa kao vrlo veliki znalac i marksizma i klasne borbe, ne znajući da će ga upravo sljedbenici te ideologije i s pozivom na nju likvidirati petnaestak godina kasnije.¹¹ Zimpermann u tim slučajevima djeluje protiv državnog odvjetnika Ružića, također Primorca. Zanimljivo je njegovo razmišljanje o cenzuri u odgovoru na dopis Državnog odvjetništva u spisu br. I-5613-1927. od 11. 11. 1927. Braneći Kranjca, Zimpermann piše u Kranjčevo ime: "Cenzura je jedna prastara institucija u ljudskom društvu, te se ona provadjala u raznim i preraznim formama. Što je uprava državna bila reakcionarnija, to se cenzura razvijala do sve to torkvemadijskih sistema. Nije čudo onda, da je Richelieu dobacio Bonmotu da dobar cenzor može naći čak i u Očenašu mjesta za zaustavu. Tako je i slučaj u konkretnoj stvari. Proglasiti klasnu borbu komunističkom propagandom, znači negirati historiju. Klasna borba provejava poput crvene niti historiju ljudskog roda, jer siromah borio se vazda za obezbjedjenje svojih najelementarnijih životnih uvjeta, a bogataš mu je to harpagonski uskraćivao. I tako problem sukoba rada i kapitala vječan je kao i ljudski rod. Iz tog sukoba proizašla je klasna borba. Povremeni tiskopisi *Organizovani radnik*, kojemu sam ja odgovornim urednikom, organ je radničkog sindikalnog odbora, te po tom logičnom nužnom zastupa interese radništva, odnosno radničke klase. Da je radnička klasa imala u svojoj klasnoj borbi potpuno pravo, dokazuje naša državna uprava, koja je i sama uvidjela prekarost situacije radničke klase, izdala Zakon o zaštiti radnika, postavila institucije okružnih ureda za osiguranje itd., a zar sve te institucije, zar svi ti zakonski propisi ne govore jasno i rječito, da je kapitalistička klasa radničku klasu izrabljivala i da je po tom valjalo zakonom zaštititi pred presizanjem kapitalističke klase. To je historijski fakat."¹² I u drugom predmetu brani članak objavljen u *Organizovanom radniku*, u kojem neki komunistički ideolog piše:

¹¹ Hrvatski državni arhiv, Arhiv Instituta, zbirka *Sudovi*, 20/108-116

¹² Isto, ZB-S-20/116

"... da i nebi bilo Marksove teorije radnici su osjetili i osjećaju, s njima i hrvatski, i ostali, da ne imade tu cjeline, da postoji tek cjelina kapitalističke klase i cjelina proleterske klase". Zimpermann piše u obrani: "I u ovoj rečenici nemam išta o komunističkoj propagandi dodati, jer je ovo jedna nacionalno-ekonomski dogmatička zasada o podjeli gradjanstva na bazi kapitala i rada. Mirni i teoretski nacionalni ekonom Schaffle, koji sa komunizmom apsolutno nikakve veze ne imade, tvrdi, da je historijska evolucija bila ta, da je gradjanstvo (buržuazija) skršila feudalnu državu koncem 18. stoljeća i organizovala se na osnovi kapitala, a pod tim auspicijama se onda početkom 19. stoljeća razvio nov stalež, proletarijat, na bazi rada. Ova općenita dihtotomija društva biva mirno i bez ikakve tendence konstatovana na dogledu Heinzelove tvrdnje o apsolutnom jedinstvu svih staleža" (Ing. Vjekoslav Heinzel je naime govorio kao gradski načelnik Zagreba da su svi i poslodavci i radnici jedna hrvatska cjelina i da ne treba klasne borbe. (Umetak Mire Kolar)¹³

U trećem obrambenom napisu u ovoj skupini Zimpermann je napisao da je svima poznato kako Kraljevina SHS proživljava teške i odsutne časove i da se to priznaje od vlade pa do zadnjeg građanina, te da stoga nema pravne osnove da se postupa protiv urednika radničkih novina koji o tome piše. Naime 21. srpnja 1928. najvjerojatnije zbog Krndeljeva članka u kojem je napisano da treba stvoriti jedinstven radnički, klasni i borbeni front kako bi radnici u zajedništvu sa siromašnim seljaštvom mogli izvojevati bolju i ljepšu budućnost sebi, svojoj djeci i cijelom radnom čovječanstvu, zaplijenjeno je svih 1500 primjeraka *Organizovanog radnika*, koji zapravo uređuje zlatno pero komunističkog novinarstva Hercegovac Ivan Krndelj.¹⁴

U četvrtom predmetu braneći članak "Duhovna priprema i rat", koji je objavljen u zagrebačkom *Organizovanom radniku* br. 34. od 28. 8. 1927. piše da je taj članak samo prenesen iz beogradskog *Organizovanog radnika*, br. 61, 14. 8. 1927. koji uređuje Mihajlo Todorović i da se radi samo o preštampavanju, te: "Kad bih ja radi ovoga akta preštampavanja mogao biti kazneno gonjen, onda bi to bila jedna ironija na jedinstvo države i iz toga jedinstva proističućeg jedinstva državne uprave - odnosno to bi značilo osudom pružati dokumenat pomanjkanja pravne sigurnosti u našoj državi".¹⁵ I dakako, služeći se tim argumentima, Zimpermann je uspio da protiv Gabrijele Kranjca nije podizana optužnica, već je samo šef policije Vragović izvršio zapljenu.

¹³ Isto, ZB-S-20/115.

¹⁴ Mira KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, *Ivan Krndelj*, Zagreb - Čitluk, 1988.

¹⁵ ZB-S-20/113.

1929. Zimpermann je objavio nekrolog dru Hinku Hinkoviću, jednoj od najzanimljivijih političkih osoba iz prijelaza stoljeća.¹⁶

6. Zimpermann je bio odličan advokat, koji se služio latinskim, talijanskim, njemačkim, grčkim navodeći u svojim obranama obilno citate iz najpoznatije pravničke literature.

Postao je poznat 1934. po obrani u beogradskom Okružnom sudu za grad Beograd kada je sudjelovao u obrani profesora međunarodnog prava na Beogradskom univerzitetu i člana Međunarodnog sudišta u Haagu dr. Milete Novakovića, umirovljenog predsjednika Trgovačkog suda u Beogradu Gjorgija Jovovića, umirovljenog načelnika ministra saobraćaja Miroslava Leontijevića, te beogradskih advokata Koste Trajkovića, Aleksandra Nedjeljkovića i Dušana Miljkovića. Iz optužnice na 68 stranica vidi se da početak zbivanja u ovom procesu treba tražiti 1933., kada su tri ugledna beogradska suca kao suci najvišeg kasacionog i apelacionog suda države posredstvom advokata primili svaki po 150.000 dinara (50.000 din akontacije i onda 100.000 nakon završenog posla), naplativši tako svoje usluge u sporu Ringhofer Werke A. G. iz Smichova u Češkoj protiv jugoslavenske države kada je Kraljevina Jugoslavija morala platiti poduzeću 1,253.484 zlatna franka ili 17,605.195 dinara za željezničke vagon nabavljene još 1913. ugovorom od 10. rujna 1913. Naime, poduzeće Ringofer Werke prodalo je na kredit Kraljevini Srbiji tri putnička Pulman vagona I. i II. razreda, osam putničkih vagona III. razreda i sedam furgona, isplativši samo kauciju od 60.000 zlatnih dinara. Zakon o moratoriju omogućio je Kraljevini Srbiji da se ne drži rata isplate. Nakon rata država je nadoplatila, odlukom ministra saobraćaja Laze Radivojevića, samo 631.176 dinara u papirnatim dinarima, odbivši još i porez od 13.804 dinara, pa je time češko poduzeće bilo znatno oštećeno. Poduzeće se žalilo tražeći isplatu u zlatnim dinarima i s kamatama. Na žalbu poduzeća ministar saobraćaja obećao je povoljniju isplatu, do koje nije došlo, pa je došlo do parnice u kojoj je država izgubila, ali je onda država na zahtjev višega državnog pravobranioca Nikića pokrenula spor protiv onih koji su osudili državu da plati golemu svotu od 17,605.195 dinara, prekvalificiravši ono što su suci i advokati dobili za svoje usluge, u mito i korupciju.

Zimpermann se okomio na optužnicu, upozorivši na nepravilne dedukcije gdje se koriste paralogizmi, uz upotrebu "napadne množine riječi" kojima je sve zakukuljeno. Zimpermann piše: "Dakle radi se o dobro smišljenoj metodi, o

¹⁶ Lujo ZIMPERMANN, Dr. Hinko Hinković, *Hrvatska revija*, 2 (1929), br. 10, 606-607.

jednoj na oko uspjeljoj režiji".¹⁷ Zimpermann se hrabro okomljuje na tužilaštvo koje "... bježi od onog, što život donosi u pragmatičnoj i kronološkoj evoluciji i stvara od konkretnosti apstrakciju, što je najveći grijeh, kako reče mudri mislilac. Kad je tako državno tužilaštvo stvorilo od konkretnosti apstrakciju, onda iz nje deducira i postavlja kao relevantne neke zaključke, koji su u stvarnosti samo proizvoljne hipoteze." (str. 49.) Trebalo je hrabrosti da se to napiše za Državno tužilaštvo mlade ali vrlo samouvjerene jugoslavenske države.

Zimpermann citira u obrani Carmignanija, koji u djelu *Delle leggi della Sicurezza sociale* oglašuje indicije i sumnje najvećim neprijateljem socijalne sigurnosti jer po svojoj naravi ugrožuju osobno slobogu građana (str. 56.). Zimpermann definira i što je mito: "To je po Bindingu u "Bestehungu" svaka korist na koju neko lice nema prava." (str. 58.) Zimpermann kaže da se u ovom slučaju ne radi o mitu, već o nagradi za obavljenu posao, o honoraru. Konfrontira da se ono što je ministar saobraćaja isplatio sucima (56.000 dinara), ne bilježi kao mito, a ovo što su ti suci i advokati dobili od druge strane u procesu bilježi se. Kaže da je osobina mita tajnovitost i skrovitost, a ovdje toga nema, i za ovu su isplatu mnogi znali.

Kao primjer navodim određenu Zimpermannovu diplomatsku vještinu da vlast pohvali kao nosioca demokratičnosti, koja će u ovom slučaju pošteno priznati poraz. Zimpermann naime ovako završava svoju obranu: "Legum id circo omnes servi sumus, ut liberi esse possumus." (Zato smo svi sluge zakona, da možemo biti slobodni.) To je prava riječ u ovom procesu s obzirom na mjesto gdje se taj proces odigrava. "Srbija je stoljećima pridonosila goleme hekatombe žrtava za izvojštenje svoje političke slobode. U toj svojoj političkoj slobodi stvorila je iz sebe, a za sebe, zakone da si njima osigura i socijalno-moralnu slobodu, slobodu duše. Zaista su ti zakoni vazda do sada bili moću rasne etike miljokazi u zamjernom kulturnom napretku." I dalje: "Za to predlažem, da se i u ovom procesu primjeni zakon, samo zakon, da se duše ovih jadnih optuženika domognu opet zaslužene slobode. Ta mjesece već stoje pod tlakom jedne grozne sumnje da su za par Judinih srebrnjaka pogazili svoj moral u sebi i namjerno oštetili svoju domovinu." (str. 71.) Dakako takav završetak obrane i nepobijani Zimpermannovi argumenti utjecali su na presudu. Optuženi su bili oslobođeni, a jugoslavenska država platila je što je trebala platiti, i pognula glavu pred riječima velikog advokata ne želeći priznati da je izmijenila moralne osnove

¹⁷ Govori i konačni predlozi Werk Dra Huga i Zimpermann Dra. Ljudevita, advokata u Zagrebu kao branilaca na glavnom pretresu protiv Novaković dra. Milete i drugova pred Okružnim sudom za grad Beograd dana 7, 8 i 10 decembra 1934. (po stenograf. beleškama), VI. naklada, s.l. 1935.

kojima je tako hrabro u drugoj polovici devetnaestog stoljeća išla u izgradnju svoje parlamentarne države, prve na balkanskim prostorima, prevodeći veliku literaturu zapada, od Milla pa do socijalističke literature, koja je na prostorima tadanje Austro-Ugarske bila zabranjena.

To je vrijeme kada Zimpermann dosta piše. Objavljuje članak *In memoriam dr. Viktor Aleksander, državni nadodvjetnik u m.*,¹⁸ zatim *O promjeni institucije istražnog zatvora*¹⁹ i *Prava branilaca za vrijeme pripremnog postupka*.²⁰ Tu zadnju studiju održao je na Sedmom kongresu pravnika Jugoslavije u Beogradu i ona je izazvala veliku pozornost.

7. 1937. Zimpermann je odštampao svoj obrambeni govor izrečen 17. lipnja 1937. pred Okružnim sudom u Zagrebu kojim je branio Dušana Teodorovića, optuženog za prevaru mnogobrojnih ljudi, koji su se njemu obraćali želeći u kratko vrijeme ostvariti veliku dobit. Budući da je to slučaj kojim su se vjerojatno inspirirali autori velike prijevare u tek osamostaljenoj Hrvatskoj, poznate kao "Afera Inžinjeri", mislimo da je zgodno da se i ovaj slučaj prikaže Zimpermannovim očima, utoliko više što se tako prema aferi "Inžinjeri" postavila i mlada hrvatska država 1994. godine. Naime, negdje u proljeće 1935. pojavio se u *Jutarnjem listu* oglas da se kupuju založnice Prve hrvatske štedionice i Hrvatske Poljodjelske banke za 60-70% njihove nominalne vrijednosti. Budući da su te banke bile u procesu sanacije, ali taj postupak još nije bio završen, to su vrijednosnice ove banke bile malo vrijedne. Mogle su se na šalteru banke prodati za 40% njihove vrijednosti, pa i manje. Na oglas su se odazvali mnogi kojima je trebao novac, i na adresu odvjetnika Dušana Teodorovića, koji je svoju kancelariju otvorio u jesen 1934., počeli su mnogi nuditi svoje vrijednosne papire. S nudiocima založnica nije kontaktirao direktno Teodorović, već dr. Ivan Arko, Marija Radivojević, Leonhard Ghiczy i drugi. Oni su uzimali založnice, jamčili nepostojećim imetcima, prodavali te vrijednosne papire bankama i onda si dijelili dobit, isplaćujući pravom vlasniku samo mali dio vrijednosti. Budući da se radilo često o uložnicima na vrlo velike svote koje su se kretale i do 100.000 dinara, to je prijevara bila velika. Zimpermann je obranio svoga klijenta tako da Teodorović nije sam sudjelovao u realizaciji uložnica, a osim toga tvrdio je da su prevareni naivno naletjeli nadajući se izvući punu vrijednost svojih uložnica i pokazujući svoju

¹⁸ *Odvjetnik*, 8 (1934), br. 7-8, 35-36.

¹⁹ Isto, 9 (1935), br. 7, 110-114.

²⁰ *Spomenica Sedme glavne skupštine Kongresa pravnika Kraljevine Jugoslavije*, Beograd, 1935., 211-240.

gramzljivost. Zimpermann je rekao da treba postaviti razliku između krivične i građanske prijevare i da se u ovom slučaju radi o toj drugoj, koja s moralnog stajališta nije ispravna, ali se mora opravdati ljudskom naivnošću, te se tužitelji upućuju na građansku parnicu.²¹ Kao i uvijek, i ovdje je Zimpermann izveo dobro utemeljenu obranu uz citate iz pravničke literature na njemačkom, latinskom i grčkom jeziku, govoreći o obmanjivanju kao čimbeniku koji je doveo do oštećenja u imovini.

U 1940. Zimpermann je komentirao knjigu dr. Vladimira Bayera *Problem sudjelovanja nepravnik u suvremenom kaznenom sudovanju*.²²

8. Stvaranje Nezavisne Države Hrvatske uzburkalo je redove odvjetnika i sudaca. Dolazi do znatnih izmjena u redovima ove profesije. I Zimpermann i Politeo nalaze se u dosta teškoj situaciji, te jedva vežu kraj s krajem, iako je 1941. Zimpermann postao dopisni član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.²³ Normalno je da kao jedan od ponajboljih zagrebačkih advokata nije mogao iščeznuti iz javnog života, no nije mogao ni živjeti od posla kojega više nije bilo. Trebalo je birati između gladovanja, odlaska u partizane ili uključivanja u državni sustav. Procjenjujući, dr. Zimpermann se odlučio za ovo zadnje i ta njegova odluka bila je tragična. Da bi postao podoban za to uključivanje, morao je načiniti neki kompromis, a Zimpermann je to učinio trima člancima u listu *Spremnost*.

Pri proslavi 10. travnja 1942. održao je na skuštini advokata govor koji je tiskan u *Spremnosti* pod naslovom "Bit 10. travnja 1941". U njemu se veliča Pavelić i poziva se hrvatski narod da shvati povijesno značenje zbivanja na dan 10. travnja kao dan ostvarenja dugo željene hrvatske države, pozivajući na slogu. Zimpermann piše: "Taj dan povjesni posljedak razvoja hrvatske državotvorne političke misli u njenom neprekinutom slijedu kroz stoljeća od kobnoga dana god. 1097. u Petrovoj Gori. Ta je naša politička državotvorna misao bila kroz svih osam i pol stoljeća bipolarnom tj. izbijala je s jedne strane u vazda budnoj svijesti hrvatskog naroda u odnosu vlastitog vrhovničkog prava

²¹ Lj. ZIMPERMANN, *Obrambeni govor izrečen dne 17. lipnja 1937. pred Okružnim sudom u Zagrebu na glavnom pretresu u kriv. prednetu protiv Dušana Teodorovića radi kriv. djela iz čl. 334, 335 toč. 1. i 337. k.z. s.l., s.a.*, str. 2. Protiv ove obrane napisao je Ferdo Čulinović kritiku, objavivši je u *Mjesečniku*, 63 (1937), br. 11-12, 596-598.

²² *Mjesečnik*, 46 (1940), br. 5-6, 264-271.

²³ Dr. Tomo Matic, autor velikog broja radova iz povijesti hrvatske književnosti od 16. do 19. stoljeća, poklonio je 11. siječnja 1944. s posvetom Zimpermannu knjigu *Josip Keresturi i njegovi pogledi na političke prilike poslije smrti Josipa II* (Zagreb, 1941), koja se danas nalazi u posjedu Ljerke Kobelje.

u njegovim etnografijskim i geopolitičkim granicama: a s druge strane je izbijalo u vazda živoj vjeri u uskrsnuće toga temeljnog prava svoga etničkog i političkog bića." Kao Senjanin, koji je sav bio prožet spoznajom da Hrvatska propada pod utjecajem stranaca, Zimpermann se poziva na Pavla Vitezovića, koji je također bio Senjanin i želio oživljavanje samostalne Hrvatske na kraju 17. stoljeća. Poziva se i na Antu Starčevića i na Eugena Kumičića, dakle na ličku, krajišku tradiciju s kojom je Senj bio tako vezan. Zimpermann kaže da je u početku 20. stoljeća došlo do razdoblja "kad po davno skovanoj osnovi dolazi sa strane zlatne i crvene internacionale do pokušaja razbijanja atoma čudoredja u pojedinostima i u njihovim narodnim društvenim zajednicama. Tako se stadoše u svijetu oblikovati vrlo oštro izražene fronte dvaju gledanja na život koja onda dodjoše u ovaj gigantski sukob". I ta Zimpermannova nesnošljivost prema komunizmu razumljiva je s obzirom na klasu kojoj je pripadao. Zimpermann je povezao ideje Pavla Vitezovića s idejama Ante Starčevića i Eugena Kvaternika, iskazavši da je hrvatsko pitanje trajalo stoljećima i da je to rješenje povijesno pravo jednog naroda koji je oduvijek bio vrlo značajan za europske probitke, a pravedno rješenje hrvatskog pitanja bezuvjetno je zahtjev povijesne istine u probitku političkog i gospodarskog ravnotežja u novoj Europi. Zimpermann dakle razmatra stvaranje samostalne hrvatske države kao nešto veliko, promatra to pitanje kao pravaš, kao pripadnik stranke kojoj je njegov Senj uvijek pripadao, slijedeći ideologiju Josipa Gržanića. Da je Zimpermann ipak znao da sve nije u redu u novoj državi, upućuje njegovo pozivanje na Francusku revoluciju, odnosno na filozofskog i političkog mislioca Cousina, koji je ocrtao svoj odnos prema Francuskoj revoluciji ovako: "Njene pjesme orile su se oko moje koljevke, njene zastave lepršale su nad mojom koljevkom, ja sam se u njoj rodio, ja je razumijem i ljubim." On žali da upravo ova revolucija njemu siječe glavu. Zimpermann zapravo želi stabilizirati, a ne destabilizirati, novu državu, dati joj šansu, pa je vjerojatno to i utjecalo na njegovu ulogu da se uključi u vlast, a nemogućnost da nešto učini djelovala je na odluku da se i isključi, iako je to bilo vrlo opasno.

Zimpermann je u istom listu objavio u broju 16. od 14. lipnja članak "Misao i ostvarenje. Od Ante Starčevića do Ante Pavelića". Taj je članak pisan povodom blagdana sv. Antuna Padovanskog, "spomendana borbe sveca i tiranina, borbe plemenita i samoprijegorna borca sa surovom konkvistadorskom silom". Ako se danas pomno čita taj članak, tada se vidi da Zimpermann opominje Pavelića. Čitamo: "Misao čudoredja je najviša misao čistoga razuma. Na toj misli čudoredja počiva opet misao o pravu i dužnosti kao idealu unutarnjeg i vanjskog djelokruga čovjeka u okviru onoga što smije i što mora.

Ako se o ovaj temelj poveže državničku i političku djelatnost, onda one postaju ukorienjenima u moralu. Ovo je od životnog značenja. Uz te uvjete je državnička djelatnost daleko od svakoga tek dialektikom formalistički izgrađenog slobodarstva, koja ide za zaštitom jačega i društveno naglašenijega. Uz te uvjete gubi politička djelatnost značaj igre, t.j. da uz poznavanje pravila odlučuje najviše sreća i bezobzirnost." Uz opis sv. Ante može se uočiti da se Ante Pavelić opominje na zadaću toga sveca, na brigu za siromašne i jadne, premda je, dakako, vrijeme dirigiralo Zimpermannu da više slavi naše Ante, dakle Antu Starčevića i Antu Pavelića. U tom je članku istakao da je Lika dala dva Ante: dr. Antu Starčevića i Antu Pavelića. Piše da su se oba istrgnula od svakidašnjice i visoko uzdignula proročanski stvarajući smjernice života Hrvata i hrvatsku političku budućnost a na temelju hrvatske povijesne istine, ćudoredja i općega narodnog razvitka bez svakog razlikovanja bilo u staleškom bilo u osobnom pogledu. Taj članak Zimpermann je na suđenju 1945. opravdao da je htio ublažiti stav Pavelića i Puka, ministra pravosuđa, prema odvjetničkom staležu, koji se našao na udaru Pavelićeva režima.

Treći članak, "Pravo, rat i mir", objavljen je u *Spremnosti* br. 21 od 19. srpnja 1942. U tom članku Zimpermann opravdava rat kao trajni oblik silovite samopomoći, kao krajnje sredstvo obrane prava, opravdavajući i postupke Njemačke, koja je nakon Prvoga svjetskog rata doživjela veliku nepravdu, kada je zlatno tele prevladalo ravnotežu te se slomilo pravo i moralo je doći do novoga svjetskog rata 1941. Zimpermann kaže da je borba za načela novog poretka bila nužnost, a posebno divljenje iskazuje Njemačkoj, koja da je u borbi za svoje životno pravo mobilizirala tri temeljna elementa: znanost, marljivost i hrabrost. Žestoko se okomio na Prvi svjetski rat, čiji uzorci ni danas nisu istraženi, te piše da je taj rat počeo intrigom i završio intrigom versailleskog mira, koji je nosio u sebi klicu Drugoga svjetskog rata. Zimpermann tvrdi da je rat 1914.-1918., baš kao i rat 1941. uzrokovan istim elementom "gaženjem prava", misleći tu vjerojatno na narodna prava. On ovdje posve otvoreno izražava divljenje prema američkom narodu, koji njeguje mir, i kaže da taj "Pax Americana imade od 1775. do Kellogga čvrsto izradjeni sustav, a u njemu aktivni sastavni dijelovi jesu: Pravo i mir". Tvrdi da slamanjem sustava prava Amerika stupa u rat, i da na taj način postoji čvrsta povezanost "prava i rata". Taj članak osnažen je citatima. Zimpermann analizira tadanje teorije o ratu, "...jer da svaka nosi u sebi po koju iskru istine onoga, što hoće da pogodi, ali ni jedna ne obuhvaća cielu istinu". Prva je teorija Toma Hobbesa, koji naučava rat sviju protiv svih (*bellum omnium contra omnes*). Druga je teorija da je rat ljudskom društvu prirodno svojstvo. Treća se teorija oslanja na Charlesa

Darwina, prema kojemu u prirodi vlada neprekidna borba za opstanak u kojoj jači svladava slabijega. Četvrta teorija vezana je uz Roberta Malthusa, koji shvaća rat kao regulator umnoženog pučanstva. Peta je teorija podijeljena u one koji drže da se ratom jačaju krjeposti, srčanost, hrabrost, požrtvovnost, vjernost, a druga da njime rastu bespravnosti i bezakonja. Šesta je teorija Luciena Romiera da je rat oblik revolucije, da je on primjena sile protiv poretka koji postoji među narodima. Zimpermann se ne opredjeljuje ni za jednu teoriju. On piše da svaka ima nešto za sebe, svaka je u određenom postotku istinita. Taj članak je uvodnik i urednik ga je opremio slikom pukovnika Jure Francetića na borbenoj liniji, što je također za Zimpermannu bilo fatalno. Po svom izgledu, a ne po svom sadržaju, on je izazivački, provokativan.

Iz toga doba nemamo puno podataka o njegovu radu, ali njegov odlični prikaz djela Piera Calamandreia *Misli* pokazuje da razmišlja o svom poslu i općenito uloži pravosuđa.²⁴ Zimpermann se očito priklanja mišljenju Calamandreja, koji navodi da se u povijesti uvijek gledalo na suce kao na strašila ili kao na osobne anđele čuvare koji donose rasplet, na državne odvjetnike kao na tajanstvene osobe, a na privatne odvjetnike kao nepoštene lukavce. Calamandrei je ovo djelo radio u dijalogu suca i odvjetnika, pišući ga za svog sina koji se pripremao za odvjetnika, prenoseći tako iskustvo svoja tri pretka koji su također bili odvjetnici. Djelo završava sastankom suca i odvjetnika u firentinskoj crkvi, kada obojica, već ostarjeli, utvrđuju činjenicu da je sav njihov trud bio bez trajnije vrijednosti, dakle efemeran, i da nestaje s proteklom danom jer se rađaju novi sporovi, novi suci, novi odvjetnici, te u spoznaji te osobne tragedije i razočaranja padaju jedan drugom oko vrata i stapaju se zajedno. Rijetko se može na jednoj strani pročitati toliko zanimljivih misli o sudstvu. Misli su gotovo schakespeareovske, pogotova kada se zna da su nastale u doba rata, kada pravda ima zavezane oči, a da ih Zimpermann tako vjerno prenosi, to očito ima svoju svrhu. Ili je htio upozoriti na nevolje svog zanimanja ili ih je htio ublažiti.

U te članke Zimpermann je uložio svoju dušu i sva blistavost njegova pera došla je do punog izražaja. Članci odišu hrvatskim rodoljubljem i željom da se hrvatska izgradi kao država Hrvata, a ti članci samo su malo hrvatskiji od članaka Livadića, Nazora, Grge Novaka, Franje Fanceva, Ljube Babića, Karamana i drugih. U *Spremnosti* je surađivalo oko 250 suradnika, vrlo različitih političkih shvaćanja i idejno-kulturnih gledanja, preko ovog lista

²⁴ Lj. ZIMPERMANN, *Misli o sudcima i odvjetnicima*, Zagreb, 1942. (p. o. iz *Spremnosti*, br. 5 iz 1942. Djelo je preveo Franko Sardelić, a objavljeno je u izdanju zagrebačke odvjetničke komore, očito i Zimpermannovim zalaganjem.

vodila se na neki način borba mišljenja pa su tu surađivali mnogi pisci tuđi ustaštvu i njihovim shvaćanjima.²⁵ Autorstvo svega tri Zimpermannova članka tijekom cijelog trajanja države NDH upućuje da se Zimpermann i te kako ograđivao od službene politike i da je njegovo angažiranje od svibnja do prosinca 1942. i u tisku i na policiji bilo potaknuto određenim razlozima koje će još svakako trebati istražiti i potražiti svjedočanstva u očuvanim ostavštinama i zapisima intelektualaca i udruženja iz vremena Drugoga svjetskog rata, kao što su Politeo, Odvjetnička komora i drugi.

9. Zimpermannovi članci stavili su Zimpermanna u prvi plan osoba između kojih je Pavelić regrutirao svoje osoblje. Zimpermann napušta odvjetništvo 18. 9. 1942. i postaje pročelnikom Ministarstva pravosuđa i bogoštovlja Nezavisne Države Hrvatske, a već 13. listopada 1942. preuzima mjesto Eugena Kvaternika-Dide, tj. mjesto glavnog ravnatelja Glavnog ravnateljstva za javni red i sigurnost NDH, misleći vjerojatno da će svojim utjecajem i znanjem pomoći unošenju više reda, morala i poštenja u rad te ustanove. Videći da se ništa ne može učiniti, jer se birokratski ustaški stroj već previše dobro uhodao u teroru nad narodom, podnosi već 5. prosinca 1942. ostavku, te ga Pavelić i razrješava te dužnosti.²⁶ Od 18. siječnja 1943. Zimpermann živi dosta mirno kao pročelnik Ureda državnog vijeća, a 28. ožujka 1944. imenovan je i za državnog vijećnika, imajući svoj ured u Berislavićevoj 7. sve do svibnja 1945.

10. Vjerujući u pravdu, moral i demokraciju, Zimpermann nije napustio u svibnju 1945. Zagreb, prisjećajući se svojih dobrih djela činjenih komunistima i Srbima tijekom svoje dugogodišnje prakse. Iako su ga neki prijatelji došli upozoriti da napusti zemlju, glasno je odgovorio da Zimpermann "ne gre nikud". No od 1945. do 1948. mnogi su ostali bez slobode, života i imetka u golemom broju montiranih procesa, gdje su se osude donosile bez dokaza, bez uobičajenog postupka i na vrlo kratak način. Tako je prošao i Zimpermann, iako je upravo on pokazivao i dokazivao kako treba svjesno raditi na području prava, držeći da je upravo podjela sudstva od uprave i zakonodavstva ono što je vrijedno u suvremenom društvu.

²⁵ Mišljenje Tijasa Mortigija, glavnog urednika *Spremnosti* u Zapisima uoči strijeljanja 1947, str. 55. Citiramo prema Josip GRBELJA, Generacija u tajnim arhivima. (*Kulturni obzor Večernjeg lista*, 17. 4. 1994, str. 3.)

²⁶ Hrvatski državni arhiv u Zagrebu, MUP-NDH, kut. 391, pers. dosije br. 5877 - dr. Ljudevit Zimpermann.

Prvi signal bio je istražni zatvor od 3. do 10. srpnja 1945. na zahtjev Suda za zaštitu nacionalne časti, a što je završilo puštanjem iz istražnog zatvora s obrazloženjem da će se braniti iz slobode. Čini se da je pušten samo stoga da bi mogao preuzeti Odluku upravnog odjela Gradskoga narodnog odbora Zagreba o postavljanju Steve Alavanje za povjerenika Zamaljske uprave narodnih dobara nad kancelarijom u Berislavićevoj 7. kao državnog vijećnika. Istodobno je tom odlukom Zimpermann bio upoznat da je protiv njega povela postupak Zemaljska komisija za istraživanje ratnih zločina, te da je to u skladu s članom 4 odluke AVNOJ-a od 21. studenog 1944. kojom se neprijateljima oduzima imovina. Na temelju odluke Anketne komisije za utvrđivanje zločina kulturne suradnje s neprijateljem od 19. lipnja 1945. dat je javnom tužiocu za grad Zagreb prijedlog da se dr. Zimpermann zatvori jer da postoji opasnost bijega, a Odjeljenje za neprijateljsku imovinu predložilo je 26. lipnja kazneni progon i stavljanje kancelarije u Berislavićevoj ulici br. 7. pod upravu Zemaljske uprave narodnih dobara (ZUND). 17. srpnja Zimpermann je pozvan u Vojni sud u Novoj Vesi, te ga obitelj više nikada nije vidjela, iako postoje njegova pisamca, zapravo papirići koje je uspio proturiti iz zatvora, a koji naznačuju i da je mučen (s jednim takvim papirićem stigao je suprugi i zub). Tek 1953. supruga Eugenija uspjela je dobiti izvod iz matice umrlih i nekakvu "Potvrdu" iz koje je vidljivo da je proglašen narodnim neprijateljem i ratnim zločincem te da je 21. listopada 1945. strijeljan, a smrt je registrirana u matičnoj knjizi umrlih općine Centar, gdje se nalazi sud u Novoj Vesi.²⁷

Ljudevit Zimpermann bio je strijeljan 21. listopada 1945. osudom Vojnog suda komande grada Zagreba 21. 08. 1945.,²⁸ što je potvrdio i Viši vojni sud

²⁷ Grad Zagreb - Područni odsjek Centar. *Knjiga umrlih za dan 21. 10. 1945.* Za taj dan izvršeno je mnogo upisa. Njegov je grob nepoznanica za koju će se možda jednog dana ipak saznati. Obitelj pretpostavlja da je možda grob negdje na području Maksimirske šume.

²⁸ Hrvatski državni arhiv, Zemaljska komisija za ratne zločine, kut. 29, Gnz, 2611/45, Vojni sud u Zagrebu br. 894 od 21. kolovoza 1945. Osuđen je i na trajan gubitak političkih i građanskih prava i na konfiskaciju cijele imovine. Ta mjera nikada nije provedena, pa je supruga ostala živjeti u stanu u Zvonimirovoj ulici. Prvostepena presuda potvrđena je presudom Višeg vojnog suda II. armije br. 3782 od 14. 9. 1945. Zanimljivo je da je u Komisiji predsjedništva Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Zagrebu bilo nesrazmjerno mnogo Senjana i da je postupak pokrenut protiv nerazmjerno mnogo Senjana. Predsjednik anketne komisije bio je dr. Ferdo Čulinović, a predsjednik same komisije Josip Krmpotić, dok je na strani optuženih bio dr. Ivan krajač, dr. Vinko Krišković i Ljudevit Zimpermann. Bit suđenja izložio je Josip Grbelja u članku "Opasni dosje", *Večernji list*, 20. 5. 1994.

Za što se sve optužuje Zimpermann? Odlukom o utvrđivanju zločina okupatora i njihovih pomagača br. 9954. optužuje se za ubojstvo 700-800 Židova u Jasenovcu na Gradini 17-19. 11. 1942., "po ustašama", te likvidaciju zatočenika na Gradini "po Jerku Maričiću i drugim ustašama" od 1942. do 1945. U odluci se zaključuje da je njegov položaj bio takav da je morao znati što se u

Glavni senjski trg *Velika plac* (prije Zvonimirov trg, danas Trg Cilnica). Lijevo Hotel "Zagreb", do njega desno trgovina i kuća obitelji Pagliarini i u produžetku rodna kuća dr. Ljudevita Zimpermanna

logoru Jasenovac događa. Odlukom br. 15536 optužen je za smrt Petra Mariševića, brijača sa Šolte i postolara Mate Kirete iz Topuskog. Prvi je uhapšen u rujnu 1942., a drugi 12. ožujka 1943. Ni iz iskaza onih koji su prijavili smrt ne vidi se da je na bilo koji način Zimpermann umiješan u te slučajeve, a nije to ni mogao biti jer u vrijeme kada su ove osobe zatvarane nije bio ravnatelj Redarstva. Na isti način rješavan je predmet 16927 gdje je Zimpermann optužen za aktiviste Narodnooslobodilačkog poketa: krojačkog pomoćnika Dominika Glasa iz kotara Benkovac, Ratibora Lorencina, stolara iz Saklje, tipografinju Mariju Čubenić iz Slavenskog Broda, te tramvajskog namještenika Ivana Klobučarića iz Graza, koji su svi zatvoreni negdje od prosinca 1942. pa do travnja 1943. Odluka koja nosi broj 17228 sadrži optužbu protiv Zimpermanna za par stotina ljudi koji su bili ubijeni na području Maksimira. Među tim imenima je i dr. Božidar Adžija, Otokar Keršovani, Ognjen Prica, dr. Ivo Kuhn, Zvonimir Richtman i mnogi koji su stradali u vremenu kada Zimpermann nije imao nikakve veze s ustaškim redarstvom. Prikrpilo mu se sve što se moglo, a budući da je datum ove odluke 27. studenog 1945., s naznakom da je Zimpermann već justificiran, čini se kao da je ova odluka trebala poslužiti kao neko osiguranje u slučaju da netko iz "velikog svijeta" pokrene pitanje njegove likvidacije. Odluka broj 42386 od 19. srpnja 1946. sličnog je karaktera. I opet optužba za likvidaciju neodređenog broja žrtava, jer da je Zimpermann bio organizator i naredbodavac pojedinačnih i masovnih hapšenja, zatvaranja, mučenja, ubojstava, prisilnog iseljavanja, odvođenja u koncentracione logore, internacije, prisilnog rada i pljačke koje su vršili organi redarstva za vrijeme dok je Zimpermann bio glavni ravnatelj Glavnog ravnateljstva. Kao dokaz i opet samo imena i prezimena stradalih tijekom rata. Stranice i stranice imena bez dokaza i bez sučeljavanja.

Druge armije 14. rujna 1945., ne uvaživši žalbu dr. Zimpermanna. Osuda je izrečena na temelju: 1. što je 1942. u listu *Spremnost* napisao tri članka proanalizirana u prethodnom dijelu ovog rada, 2. što je od 13. listopada do 5. prosinca 1942. bio glavni ravnatelj Glavnog ravnateljstva za javni red i sigurnost Nezavisne Države Hrvatske; i 3. što je u veljači 1943. primio dužnost pročelnika ureda Državnog vijeća, a kasnije i državnog vijećnika. Presudom je osuđen na smrt strijeljanjem, trajni gubitak političkih i građanskih prava i na mjeru konfiskacije imovine, koja nije izvršena.

Postupak kod suda bio je jednostavan. U nekoliko registara iskazana je, ali ne i dokazana, krivnja dr. Zimpermanna za stotine ljudi koji su stradali tijekom rata po logorima i zatvorima. Krivnja za "kulturnu suradnju s okupatorom" iskazana je u registru br. 4980 za članke u *Spremnosti*, dok je sve drugo (masovna ubojstva, pljačku, zatvaranja, izdaju naroda, deportacije, internacije, sustavne deportacije) iskazano u registrima pod brojem 4980, 9954, 15530, 16927, 11427, 42386, 17228 uz manjkave ili nikakve dokaze. Presuda je donesena na temelju čl. 5, 17. Uredbe o vojnim sudovima od 5. svibnja 1944., odnosno Odluke o zaštiti nacionalne časti, a zbog navodnih krivičnih djela iz čl. 13. i 14. Uredbe o vojnim sudovima. Presuda je napisana s posebnom mržnjom a zanimljivo je zašto Senjani koji su bili na stani tužilaca nisu branili uglednog pravika Ljudevita Zimpermanna. Dr. Ferdo Čulinović i dr. Josip Krmpotić mogli su se suprotstaviti javnom tužiocu i moglo se provesti pošteno suđenje koje nikako nikako ne bi rezultiralo smrtnom kaznom, jer to Zimpermann ni po jednom pravu nije zaslužio.

U obrazloženju presude uglavnom se navode Zimpermannovi članci uz isticanje da je Zimpermann priznao njihovo autorstvo ističući da ih je pisao zbog zaštite odvjetničke struke, zbog toga da se osobno opravda jer su ga tretirali kao pravoslavca (radi ženidbe je 1926. prešao na pravoslavlje, a u svibnju 1941. zbog njemačkog podrijetla na evangeličku vjeru), a i radi materijalnih razloga, jer je imao troje djece koju je morao izdržavati. Presuda ga tereti i za smrt mnogo ljudi koje Zimpermann nije nikada ni vidio.

11. Prema Blaženkinim sjećanjima Zimpermann je bio pravi Senjanin, vrlo inteligentan, vrlo ironičan i vrlo duhovit. Jer "Senjanin se smije (ruga) prvo sebi, onda drugom, a onda čitavom svijetu". Kao odvjetnik često je bez naknade branio siromašne stranke. Njegova velika ljubav bila je njegova kćerka Blaženka, koja se poslije njegove smrti nikako nije mogla odlučiti posjetiti Senj jer se "najteže ide tamo gdje najviše boli". A u Senju je sve započelo i preko Senjana i završilo.

Držali smo da je potrebno i da je dug prema povijesti prikupiti podatke i Senjane obavijestiti o životu, radu i sudbini njihova građanina, koji u pravnoj i upravnoj povijesti Hrvatske treba dobiti ono mjesto koje mu pripada, uz dužno poštovanje njegova rada, jer je on to doista zaslužio svojim zalaganjem za pravo i slobodu drugih ljudi.

DR. LJUDEVIT ZIMPERMANN - RECHTSANWALT UND POLITIKER
(1883 - 1945)

Z u s a m m e n f a s s u n g

Dr. Ljudevit Zimmermann wurde am 19. 7. 1883 in Senj geboren, und 21. 10. 1945. wurde er justifiziert. Der Urteilsspruch folgte nach einem montierten und ohne Anwesenheit der Öffentlichkeit gehaltenen Prozesse beim Kriegsgericht.

Aus der vorliegenden Studie geht voraus, daß Zimmermann ein ausgezeichneter Rechtsanwalt war, und sehr empfindliche Amtspflichte ausübte (Stellvertreter des staatlichen Oberrechtsanwalts, Zivilkommissär in Belgrad während des ersten Weltkriegs, und später Rechtsanwalt).

Zur Zeit seines Aufenthalts in Belgrad kämpfte er mit gutem Erfolg um die strengste Anwendung aller Rechtsnormen der westlichen Welt. Seine Verteidigungsreden waren vorzüglich, weil er sein großes Wissen durch die Forschung der juristischen Literatur der bekanntesten europäischen Völker erworben hatte, und wußte dieses Wissen sehr gut anwenden.

Wegen seines zweimonatlichen Dienst an der Stelle des Leiters der Ustaßer Polizei im Jahre 1942 und wegen dreier Artikel in der Zeitschrift *Spremnost* wurde er vom Kriegsgericht der Zweiten jugoslawischen Armee angeklagt und zum Tode verurteilt.

Dieser Artikel versucht das Zimmermanns Leben zu rekonstruieren. Obwohl die Autorin die Fragmente seines Lebens bearbeitet, können wir trotzdem erkennen, daß Zimmermann ein ausgezeichneter und hervorragender Rechtsanwalt, Humanist und guter Senjer Bürger und Kroat war, und in erster Linie ein Gerechter, der die Ungerechtigkeit nicht erdulden konnte.